

TÁC ĐỘNG CỦA ĐẠI DỊCH COVID-19 ĐẾN HIỆU QUẢ HOẠT ĐỘNG KINH DOANH CỦA DOANH NGHIỆP NGÀNH NÔNG - LÂM - THỦY SẢN NIÊM YẾT TRÊN SÀN CHỨNG KHOÁN VIỆT NAM

● LÊ NGUYỄN DIỆU ANH

TÓM TẮT:

Bài viết nghiên cứu sự tác động của đại dịch Covid-19 đến hiệu quả hoạt động kinh doanh của doanh nghiệp ngành Nông - Lâm - Thủy sản niêm yết trên sàn chứng khoán Việt Nam thông qua việc sử dụng mô hình FEM. Kết quả nghiên cứu với mô hình FEM cho thấy đại dịch Covid-19 có tác động đến hiệu quả hoạt động kinh doanh của doanh nghiệp ngành Nông - Lâm - Thủy sản niêm yết trên sàn chứng khoán Việt Nam, bao gồm: cơ cấu vốn, khả năng hoạt động, khả năng thanh toán, thời gian kinh doanh của doanh nghiệp.

Từ khóa: hiệu quả hoạt động kinh doanh, đại dịch Covid-19, ngành Nông - Lâm - Thủy sản, sàn chứng khoán Việt Nam.

1. Đặt vấn đề

Dịch Covid-19 xuất hiện tại nhiều quốc gia và ở Việt Nam đã ảnh hưởng nghiêm trọng đến mọi mặt kinh tế - xã hội của các quốc gia trên thế giới, dẫn đến việc đóng cửa nhiều khía cạnh của đời sống kinh tế và xã hội trên toàn thế giới. Do tác động của dịch bệnh Covid-19, tình hình sản xuất kinh doanh ở hầu hết các nhóm ngành đều gặp khó khăn. Theo báo cáo của Tổng cục Thống kê (2020), 85,7% số doanh nghiệp được khảo sát chịu tác động bởi dịch Covid-19. Trong đó, lĩnh vực công nghiệp - xây dựng và lĩnh vực dịch vụ chịu tác động đến 86,1% và 85,9% tổng số doanh nghiệp; lĩnh vực nông, lâm, thủy sản chịu ảnh hưởng đến 78,7%. Ví dụ: Trong quý I/2020, nhiều

mặt hàng nông - thủy sản gặp khó khăn khi xuất khẩu ra các thị trường Trung Quốc, Hàn Quốc, Nhật Bản, Mỹ, EU, ASEAN. Kim ngạch xuất khẩu các mặt hàng nông lâm sản giảm 4,5%, thủy sản giảm 11,2% trong quý I/2020 so với cùng kỳ, trong đó có nhiều mặt hàng giảm mạnh như cao su (-26,1%), rau quả (-11,5%), cafe (-6,4%),...

Hiệu quả hoạt động kinh doanh là mối quan hệ so sánh giữa kết quả đạt được trong quá trình sản xuất kinh doanh với chi phí bỏ ra để đạt được kết quả đó. Để tồn tại và phát triển, doanh nghiệp luôn cần phải nâng cao hiệu quả hoạt động sản xuất - kinh doanh, đặc biệt trong bối cảnh dịch Covid-19 hiện nay.

Việc nghiên cứu chuyên sâu về ảnh hưởng của

dịch Covid-19 đến hiệu quả hoạt động kinh doanh của doanh nghiệp ngành Nông - Lâm - Thủy sản niêm yết trên sàn chứng khoán Việt Nam là rất cần thiết, góp phần phát triển lý luận và giải quyết các tình huống quản lý thực tế.

2. Mô hình nghiên cứu

Mô hình được đề xuất trong nghiên cứu như sau:

Hiệu quả hoạt động kinh doanh (ROA,ROE, ROS) = f(Covid-19, Cơ cấu vốn, Khả năng thanh toán, Khả năng hoạt động, Quy mô doanh nghiệp, Thời gian kinh doanh, Khả năng chiếm lĩnh thị trường).

$$ROA_{i,t} = \beta_0 + \beta_1ES + \beta_2SM + \beta_3TM_{i,t} + \beta_4SIZE + \beta_5AGE_{i,t} + \beta_6COVID-19 + \alpha$$

$$ROE_{i,t} = \beta_0 + \beta_1ES + \beta_2SM + \beta_3TM_{i,t} + \beta_4SIZE + \beta_5AGE_{i,t} + \beta_6COVID-19 + \alpha$$

$$ROS_{i,t} = \beta_0 + \beta_1ES + \beta_2SM + \beta_3TM_{i,t} + \beta_4SIZE + \beta_5AGE_{i,t} + \beta_6COVID-19 + \alpha$$

Với β_0 : hằng số; $\beta_1, \dots, \beta_6$: hệ số góc

3. Phương pháp nghiên cứu mô hình

Dữ liệu nghiên cứu: Mẫu được chọn bao gồm 200 doanh nghiệp ngành Nông - Lâm - Thủy sản được niêm yết trên sàn chứng khoán giai đoạn từ năm 2010 - 2020 với 557 quan sát.

Phương pháp nghiên cứu: kiểm định tính dừng, phân tích hệ số tương quan giữa các biến và thực hiện các hồi quy tuyến tính với dữ liệu bảng bằng các phương pháp: (1) Mô hình hồi quy (GLS); (2) Mô hình tác động cố định (FEM); (3) Mô hình tác động ngẫu nhiên (REM). Sau khi hồi quy, nghiên cứu sẽ thực hiện các kiểm định như: Driscoll-Kraay standard errors để lựa chọn mô hình phù hợp.

Ngoài ra, nghiên cứu còn kiểm tra các khuyết tật của mô hình như: phương sai thay đổi, tự tương quan và đa cộng tuyến. Nếu có các hiện tượng này xảy ra thì sẽ khắc phục bằng phương pháp phù hợp hơn.

4. Kết quả và thảo luận

4.1. Phân tích hồi quy với biến phụ thuộc ROE

Kết quả phân tích chỉ ra mô hình FEM được coi là phù hợp hơn so với mô hình REM (p-value của kiểm định Hausman = 0.00 nhỏ hơn 0.05). Tuy nhiên, mô hình FEM lại tồn tại hiện tượng tự tương quan và phương sai sai số thay đổi (p-value kiểm định tự tương quan và phương sai sai số thay đổi đều nhỏ hơn 0.05). Do đó, mô hình FEM được hiệu chỉnh qua Driscoll-Kraay standard errors. Kết quả được trình bày trong Bảng 1.

Bảng 1. Kết quả phân tích với biến phụ thuộc ROE

	(1)	(2)	(3)	(4)
ROE	POOLED OLS	FEM	REM	Hiệu chỉnh
COVID	-0.954*** (0.364)	-1.095*** (0.410)	-0.954*** (0.364)	-1.095*** (0.148)
ES	0.000245 (0.0496)	-0.174** (0.0708)	0.000245 (0.0496)	-0.174 (0.119)
SM	0.0132 (0.0280)	-0.00235 (0.0363)	0.0132 (0.0280)	-0.00235 (0.00537)
TM	0.124* (0.0739)	0.466*** (0.176)	0.124* (0.0739)	0.466** (0.235)
SIZE	0.108 (0.0718)	0.226 (0.254)	0.108 (0.0718)	0.226 (0.148)
	0.0403 (0.0253)	0.0902 (0.0582)	0.0403 (0.0253)	0.0902** (0.0444)

	(1)	(2)	(3)	(4)
ROE	POOLED OLS	FEM	REM	Hieuchinh
Constant	-3.222	-7.056	-3.222	-7.056
	(1.974)	(6.770)	(1.974)	(4.513)
Observations	557	557	557	557
R-squared	0.021	0.043		
Number of groups		61	61	61
Hausman test			0.000	
KĐ tự tương quan			0.000	
KĐ phương sai sai số			0.000	

Standard errors in parentheses: *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$

Nguồn: Tính toán của tác giả

Kết quả phân tích chỉ ra Covid-19 có tác động ngược chiều tới ROE (hệ số beta = -1.095 và có ý nghĩa thống kê) và ảnh hưởng tiêu cực tới kết quả kinh doanh dựa trên ROE.

TM có ảnh hưởng cùng chiều lên ROE (hệ số beta = 0.466 và có ý nghĩa thống kê). Có thể thấy TM tăng sẽ làm tăng ROE.

Về số năm niêm yết có tác động cùng chiều lên ROE (hệ số beta = 0.0902 và có ý nghĩa thống kê). Vì thế, các doanh nghiệp niêm yết càng lâu thì ROE có xu hướng càng cao.

4.2. Phân tích hồi quy với biến phụ thuộc ROA

Kết quả phân tích với biến phụ thuộc ROA chỉ ra Covid-19 lại có tác động cùng chiều lên ROA (hệ số beta = 0.0162 và có ý nghĩa thống kê). Việc xảy ra Covid-19 làm cho ROE giảm nhưng làm cho ROA tăng cho thấy lợi nhuận có được từ gia

tăng vốn chủ giảm đi khi có Covid-19 nhưng lợi nhuận từ gia tăng nợ sẽ gia tăng khi có Covid-19. Có thể các chính sách hỗ trợ các doanh nghiệp nông - lâm - thủy sản trong giai đoạn Covid về vốn có vẻ mang lại hiệu quả cao hơn. (Bảng 2)

ES có tác động cùng chiều lên ROA (hệ số beta dương và có ý nghĩa thống kê).

TM cũng có tác động cùng chiều lên ROA (hệ số beta dương và có ý nghĩa thống kê).

4.3. Phân tích hồi quy với biến phụ thuộc ROS

Đối với ROS, yếu tố COVID không ảnh hưởng tới ROS (p-value lớn hơn 0.05 nên không có ý nghĩa thống kê). SM, TM, SIZE có ảnh hưởng cùng chiều lên ROS (hệ số beta dương và đều có ý nghĩa thống kê). AGE có tác động ngược chiều lên ROS (hệ số beta âm và có ý nghĩa thống kê). (Bảng 3)

Bảng 2 . Kết quả phân tích với biến phụ thuộc ROE

	(1)	(2)	(3)	(4)
ROE	POOLED OLS	FEM	REM	Hieuchinh
COVID	0.00752	0.0162	0.0108	0.0162***
	(0.0144)	(0.0142)	(0.0134)	(0.00405)
ES	0.0584***	0.0529***	0.0542***	0.0529***
	(0.00197)	(0.00246)	(0.00211)	(0.00527)
SM	-0.000947	-0.000502	-0.000564	-0.000502
	(0.00111)	(0.00126)	(0.00118)	(0.000712)
TM	0.0124***	0.0303***	0.0181***	0.0303***
	(0.00293)	(0.00612)	(0.00412)	(0.00952)

	(1)	(2)	(3)	(4)
ROE	POOLED OLS	FEM	REM	Hieuchinh
SIZE	0.00823*** (0.00285)	0.00329 (0.00880)	0.00906** (0.00432)	0.00329 (0.00754)
AGE	0.000986 (0.00100)	7.45e-05 (0.00202)	0.000301 (0.00136)	7.45e-05 (0.00160)
Constant	-0.239*** (0.0783)	-0.131 (0.235)	-0.267** (0.118)	-0.131 (0.196)
Observations	557	557	557	557
R-squared	0.636	0.548		
Number of groups		61	61	61
Hausman test			0.000	
KĐ tự tương quan			0.000	
KĐ phương sai sai số			0.000	

Standard errors in parentheses: *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$

Nguồn: Tính toán của tác giả

Bảng 3. Kết quả phân tích với biến phụ thuộc ROE

	(1)	(2)	(3)	(4)
ROE	POOLED OLS	FEM	REM	Hieuchinh
COVID	-0.0199 (0.0586)	0.00232 (0.0590)	-0.0199 (0.0586)	0.00232 (0.0110)
ES	0.0767*** (0.00799)	-0.00218 (0.0102)	0.0767*** (0.00799)	-0.00218 (0.0492)
SM	0.00478 (0.00452)	0.00621 (0.00523)	0.00478 (0.00452)	0.00621*** (0.00156)
TM	0.0217* (0.0119)	0.0847*** (0.0254)	0.0217* (0.0119)	0.0847*** (0.0216)
SIZE	0.0184 (0.0116)	0.0750** (0.0365)	0.0184 (0.0116)	0.0750** (0.0343)
AGE	0.00474 (0.00408)	-0.00452 (0.00839)	0.00474 (0.00408)	-0.00452** (0.00228)
Constant	-0.572* (0.318)	-2.146** (0.975)	-0.572* (0.318)	-2.146** (0.964)
Observations	557	557	557	557
R-squared	0.166	0.034		
Number of groups		61	61	61
Hausman test			0.000	
KĐ tự tương quan			0.000	
KĐ phương sai sai số			0.000	

Standard errors in parentheses: *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$

Nguồn: Tính toán của tác giả

5. Kết luận

Kết quả nghiên cứu với mô hình FEM cho thấy đại dịch Covid-19 tác động đến các khía cạnh của hiệu quả hoạt động kinh doanh của doanh nghiệp

ngành Nông - Lâm - Thủy sản niêm yết trên sàn chứng khoán Việt Nam như ROE, ROA. Chỉ số tỷ số nợ không giải thích cho sự Việt Nam trong mẫu nghiên cứu như kỳ vọng ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Tổng cục Thống kê Việt Nam (2014), *Niên giám thống kê 2013*, Hà Nội.
2. Tổng cục Thống kê Việt Nam (2015), *Niên giám thống kê 2014*, Hà Nội.
3. Tổng cục Thống kê Việt Nam (2016), *Niên giám thống kê 2015*, Hà Nội.
4. Tổng cục Thống kê Việt Nam (2017), *Niên giám thống kê 2016*, Hà Nội.
5. Tổng cục Thống kê Việt Nam (2018), *Niên giám thống kê 2017*, Hà Nội.
6. Tổng cục Thống kê Việt Nam (2019), *Niên giám thống kê 2018*, Hà Nội.
7. Tổng cục Thống kê Việt Nam (2020), *Niên giám thống kê 2019*, Hà Nội.
8. Vũ Xuân Dũng (2015), *Giáo trình Nhập môn tài chính - tiền tệ*, Nhà xuất bản Thống kê.

Ngày nhận bài: 9/2/2022

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 2/3/2022

Ngày chấp nhận đăng bài: 12/3/2022

Thông tin tác giả:

LÊ NGUYỄN DIỆU ANH

Trường Đại học Kinh tế Kỹ thuật - Công nghiệp

IMPACTS OF THE COVID-19 PANDEMIC ON THE BUSINESS PERFORMANCE OF AGRO-FORESTRY-FISHERIES ENTERPRISES LISTED ON THE VIETNAMESE STOCK EXCHANGE

● LE NGUYEN DIEU ANH

University of Economic and Technical Industries

ABSTRACT:

This paper studies the impact of the COVID-19 pandemic on the business performance of agro-forestry-fisheries enterprises listed on the Vietnamese stock exchange by using the FEM model. The results show that the COVID-19 pandemic has impacted the business performance of listed agro-forestry-fisheries enterprises in terms of the capital structure, operation ability, solvency, and business time.

Keywords: business performance, the COVID-19 pandemic, agriculture - forestry - fishery industry, Vietnam stock exchange.